

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

© 2014 ПРУШКІВСЬКИЙ В. Г., КОЛЕСНИКОВ В. І.

УДК 332.012:338.48

Прушківський В. Г., Колесников В. І.

Теоретичні підходи до визначення сільських територій

Метою статті є аналіз наукових підходів до визначення сільських територій і розробка власного визначення «сільська територія». Обґрунтовано актуальність теоретичного дослідження сільських територій, оскільки існуючим визначенням бракує функціональності, тобто можливості використання та пристосування поняття «сільська територія» для потреб не лише різних галузей економіки, але й соціальної, інституціональної, екологічної сфер. У статті проаналізовано основні наукові підходи та методи, які покладено в основу визначення суті та змісту поняття «сільська територія». На базі аналізу виокремлено цілу низку науково-методичних підходів, зокрема територіальний, просторовий, структурний, системний і багатокритеріальний. Виділено переваги та недоліки зазначених підходів, що дозволило більш ґрунтовно дослідити сутність досліджуваного поняття. Визначено, що найбільш змістовним підходом до трактування сільських територій є дуалістичний, в основі якого є поєднання системного та просторового підходів. На базі дуалістичного підходу запропоновано авторське визначення поняття «сільська територія».

Ключові слова: сільська територія, сільський розвиток, сільська місцевість, простір, система

Рис.: 1. Бібл.: 23.

Прушківський Володимир Геннадійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра економічної теорії та підприємництва, Запорізький національний технічний університет (вул. Жуковського, 64, Запоріжжя, 69063, Україна)

Email: prushkovskiy@zntu.edu.ua

Колесников Вячеслав Ігорович – аспірант, Запорізький національний технічний університет (вул. Жуковського, 64, Запоріжжя, 69063, Україна)

Email: kolesnykov_v@ukr.net

УДК 332.012:338.48

UDC 332.012:338.48

Прушковский В. Г., Колесников В. И. Теоретические подходы к определению сельских территорий

Prushkivsk'kyj V. G., Kolesnykov V. I. Theoretical Approaches to Defining Rural Areas

Целью статьи является анализ научных подходов к определению сельских территорий и разработка собственного определения «сельская территория». Обоснована актуальность теоретического исследования сельских территорий, поскольку в существующих определениях недостаточно функциональности, то есть возможности использования и приспособления понятие «сельская территория» для нужд не только различных отраслей экономики, но и социальной, институциональной, экологической сфер. В статье проанализированы основные научные подходы и методы, которые положены в основу определения сущности и содержания понятия «сельская территория». На основе анализа выделен целый ряд научно-методических подходов, в частности, территориальный, пространственный, структурный, системный и многокритериальный. Выделены преимущества и недостатки отмеченных подходов, что позволило более основательно исследовать сущность исследуемого понятия. Определено, что наиболее содержательным подходом к трактовке сельских территорий является дуалистический, в основе которого лежит сочетание системного и пространственного подходов. На основе дуалистического подхода предложено авторское определение понятия «сельская территория».

Ключевые слова: сельская территория, сельское развитие, сельская местность, пространство, система

Рис.: 1. Библ.: 23.

Прушковский Владимир Геннадиевич – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой, кафедра экономической теории и предпринимательства, Запорожский национальный технический университет (ул. Жуковського, 64, Запорожжя, 69063, Україна)

Email: prushkovskiy@zntu.edu.ua

Колесников Вячеслав Игоревич – аспірант, Запорожський національний технічний університет (вул. Жуковського, 64, Запорожжя, 69063, Україна)

Email: kolesnykov_v@ukr.net

The objective of the article consists in analysis of scientific approaches to defining rural areas and development of the author's own definition of a «rural area». Relevance of a theoretical study of rural areas was substantiated, as the currently existing definitions lack in functionality, that is possibility of applying and adjusting the notion «rural area» for the needs of not only various economic sectors, but also the social, institutional, and environmental spheres. The article presents an analysis of primary scientific approaches and methods serving as a foundation for determination of the essence and content of the notion «rural area». On the basis of this analysis, a whole series of scientific and methodological approaches were singled out, in particular, the territorial, spatial, structural, systemic, and multicriteria approaches. Weaknesses and strengths of the above approaches were singled out, which allowed a more profound study of the notion under consideration. It was established that the most comprehensive approach to interpretation of rural areas is the dualistic one which combines the systemic and spatial approaches. The author's definition of the notion «rural area» was proposed on the basis of the dualistic approach.

Keywords: rural area, rural development, rural district, space, system

Pic.: 1. Bibl.: 23.

Prushkivsk'kyj Volodymyr G. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Economic Theory and Business, Zaporizhzhya National Technical University (69063, Ukraine)

Email: prushkovskiy@zntu.edu.ua

Kolesnykov Vyacheslav I. – Postgraduate Student, Zaporizhzhya National Technical University (69063, Ukraine)

Email: kolesnykov_v@ukr.net

Вступ. Розроблення теоретичних і практичних засад розвитку сільських територіальних утворень передбачає більш чітко визначення понятійно-термінологічного апарату. Незважаючи на те, що поняття «сільські території» використовується в науковій літературі досить давно, у визначенні його змісту поки що відсутній єдиний підхід. Визначенням сільських територій бракує функціональності, тобто можливості використання й пристосування поняття для потреб не лише різних галузей економіки, але й соціальної, інституціональної, екологічної сфер, і практичності з метою розробки концепцій розвитку сільських територій і вдосконалення механізмів їх розвитку.

Сільська тематика, незалежно від того, який аспект розглядався (соціальний, економічний, демографічний чи екологічний), завжди знаходилась у центрі уваги як українських, так і зарубіжних науковців. В умовах розвитку ринкових відносин змінювалися акценти в дослідженні економічних, соціальних та екологічних аспектів села, але увага науковців до цієї тематики лише з часом посилювалася. З поглибленням глобалізаційних та інтеграційних процесів посилюється комплексність наукових досліджень, об'єктом яких водночас виступають економіка, соціальна сфера та навколишнє середовище села. Проблеми розвитку сільських територій висвітлювались у дослідженнях О. Белевят, О. Зайцева, С. Мельника, С. Молчаненко, О. Павлова, М. Поленкової, І. Сембай та інших. Теоретико-методологічні аспекти сільських територій досліджували М. Барановський, В. Залізко, В. Єрмоленко, М. Ільїна, М. Малік, П. Саблук, А. Лисенко, В. Уркевич та інші. Однак, незважаючи на цінність проведених досліджень, окремі питання, пов'язані з виявленням сутності сільських територій потребують подальшого висвітлення.

Мета роботи. Метою статті є аналіз наукових підходів до розуміння сільських територій та розробка власного визначення «сільська територія».

Викладення основного матеріалу дослідження. Методологічні засади дослідження сільських територій мають міждисциплінарний характер, оскільки розглядаються в розрізі географічних, регіональних, економічних та управлінських наук. В даний час стосовно поняття «сільська територія» існують кілька десятків визначень, і їх кількість продовжує зростати, що свідчить про складність і багатогранність самого поняття. Визначення «сільська територія» є базовою цеглинкою розробки концепцій розви-

тку цих територіальних утворень, тому від правильності та чіткості категоріально-термінологічного апарату залежать як суть концепцій розвитку, так і вдосконалення практичних механізмів їх розвитку.

Для аналізу існуючих визначень і конструювання власного поняття «сільська територія» скористаємося методикою конструювання категоріального апарату економічної науки А. Старостіної [1, с. 7] з метою виявлення спільних рис і відмінностей у визначеннях.

Вважаємо за необхідне проаналізувати погляди вчених і згрупувати визначення за схожими системоутворюючими чинниками й характеристиками та виокремити підходи науковців до трактування поняття «сільська територія». Як свідчать результати нашого дослідження, щодо суті ми можемо узагальнити наукові погляди вчених та виокремити п'ять підходів до поняття «сільська територія», які наведено на рис. 1. Розглянемо особливості кожного підходу.

Прихильники територіального підходу [2; 3; 4; 5; 6] пов'язують сільські території з територією, географічним утворенням, місцевістю поза містами, яка має певні ресурси з відповідними органами управління. Варто звернути увагу на точку зору В. Славова, О. Коваленка [2, с. 69], А. Лисенка [3, с. 13], які розкрили три компоненти сутності сільських територій, тобто зміст, явище і результат, але необхідно зазначити, що формулювання є неконкретним і розмитим. Під таке визначення можна підвести навіть велике місто (в ньому також є взаємопов'язані між собою різні ресурси і наявна відповідна мета).

Підкреслимо, що відносно змісту явища поняття «сільська територія» при територіальному підході міжнародні організації вважають, що це території з певною густиною населення. Визнаючи вагомий внесок міжнародних організацій у сфері досліджень сільського розвитку дозволимо висловити свою точку зору, що сьогодні складно досягти згоди щодо універсального визначення сільської території, яке буде прийнятним для всіх країн і яке можна використовувати у будь-якій ситуації, оскільки, наприклад, поділ на сільські території та міста може визначатися на політичному чи адміністративному рівнях.

Інший аспект, із яким важко погодитися, це те, що науковці [4, с. 25] та міжнародні організації [5; 6] зазначають, що сільські території базуються лише на традиційних видах діяльності (сільськогосподарському виробництві, лісництві, рибальстві, видобувній промисло-

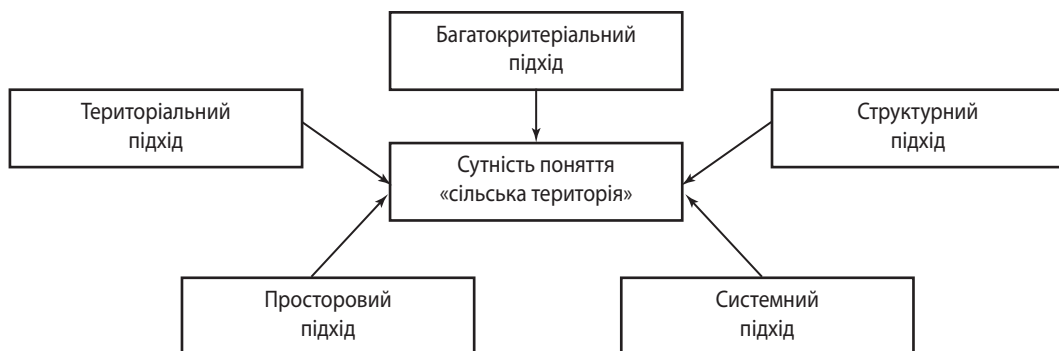

Рис. 1. Теоретичні підходи до трактування поняття «сільська територія»

вості). Зауважимо, що вимоги сучасності змінюють підходи до розвитку галузевої структури в сільській місцевості, що дістало підтвердження в концепціях розвитку сільських територій в Європейському Союзі, оскільки в політиці сільського розвитку на 2013 – 2020 рр. виокремлено такий пріоритетний напрям, як диверсифікація господарської діяльності сільських територій.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що визначення сільських територій не повинно ідентифікуватися виключно з сільським господарством як галуззю виробництва, що свідчить про недоцільність обмеження наукового аналізу їхньої сутності галузевим підходом. Сільські населені пункти не завжди за своїми функціями обов'язково повинні бути сільськогосподарськими, оскільки до них відносять невеликі промислові, транспортні, рекреаційні населені пункти, хоча за традицією функціонування сільських територій пов'язується з агровиробництвом.

Представники просторового підходу [7; 8; 9; 10] трактують сільську територію як простір (земний, географічний, економічний), основними характеристиками якого є наявність населення та ресурсної бази для виробництва. Аналізуючи праці вчених даного підходу, варто звернути увагу знову на домінування галузевої складової у розкритті змісту явища поняття «сільська територія». Так, О. Белеват [7, с. 6], В. Єрмоленко [8, с. 7], М. Поленкова [9, с. 275] акцентують, що ці території призначені для проживання і виробничої діяльності населення, яке переважно займається сільськогосподарським виробництвом. Оригінальною є точка зору М. Ільїної [10], яка акцентує увагу саме на тому, що сільська територія є багатофункціональним утворенням, яке має ресурсну основу для багатофункціонального виробництва, а не лише для сільського господарства.

Прихильники структурного підходу [11; 12; 13; 14; 15] під сільською територією розуміють певне утворення, структуру, сукупність, частину, елемент, які мають різні функціональні компоненти (ресурсний, організаційний, економічний, екологічний та соціальний). Схожими є точки зору М. Маліка [11, с. 53] і С. Мельника [12, с. 410], які вважають, що сільські території – це історично сформована системна сукупність (мережа), що поєднує в собі організаційну і функціональну приналежності. Варто підкреслити, що різниця в поглядах полягає у виділенні С. Мельником інституційної складової, а саме юрисдикції сільських (селищних) рад. На наше переконання, визначення С. Мельника обмежує сільську територію рамками житлового утворення та не враховує соціальних, природних, економічних і багатьох інших факторів. Інші дослідники, зокрема С. Молчаненко [13], наголошують на більш широкому різноманітті компонентів і розглядають сільську територію як структурне утворення, яке складається з економічного, екологічного та соціального компонентів. Цікавими з практичної точки зору є погляди І. Сембай [14] і В. Радченко [15, с. 245], які виокремлюють природно-ресурсний, економічний, соціальний та інституційний компоненти.

Як підкреслює О. Зайцева [16], розглядаючи структуру сільських територій, необхідно зазначити, що кожен з її елементів входить до певної складової: соціальної (поселення, населення, соціальна сфера, соціальна інфраструктура), економічної (виробничо-господарський комплекс, виробнича інфраструктура) та екологічної (навколишнє

природне середовище). Населення як компонент соціуму входить до соціальної складової, а як один із елементів виробничого процесу – до економічної складової. Не менш універсальним компонентом є земля (економічна та екологічна складові). Взаємозалежність і взаємопов'язаність складових сільських територій є підставами для визначення їхнього розвитку як соціо-еколого-економічного.

На наш погляд, до цього переліку необхідно додати ще одну складову, яку неодноразово при визначенні сільських територій виокремлювали різні вчені, а саме інституційну, яка розкривається через інституції та інститути: формальні (закони, норми, правила, стандарти) та неформальні (менталітет, ціннісні орієнтації). Ми вбачаємо, що саме на цю складову необхідно звернути увагу, оскільки саме від інституційного середовища залежить розвиток сільських територій.

Представники системного підходу [17; 18; 19; 20; 21] тлумачать сільські території як систему. Як свідчать результати нашого дослідження, спільним у наведених визначеннях є те, що більшість авторів, зокрема О. Павлов [17, с. 32], О. Положаєнко, С. Марченко [18, с. 150], П. Саблук [19, с. 22] вважають, що сільські території необхідно розглядати як поліфункціональні системи. На наш погляд, з теоретичної точки зору це є найближчим до істини. Системний підхід як одна з сучасних теоретико-методологічних засад дослідження сільських територій дає можливість розглядати їх складники у взаємозв'язку між собою та у взаємодії зі складниками інших систем, що дозволяє виокремити низку важливих властивостей сільської території, в числі яких: цілісність, структурність, автономність, ієрархічність, емерджентність, стійкість. Але варто наголосити, що в межах системного підходу існує деяка багатоманітність, що відображає різні аспекти дослідження сільських територій.

Досить цікавим є дослідження О. Павлова з даного питання. Вчений пропонує розглядати термін «сільські території» як двокомпонентне поняття, яке віддзеркалює властивості емпіричного об'єкту, що має значну кількість ознак, оскільки його внутрішня складова є складною. На думку О. Павлова, сільські території – це гетерогенна багаторівнева система, що дозволяє позбутись спотвореного уявлення про них виключно як про ресурсну базу функціонування і розвитку сільського господарства [17, с. 17]. О. Павлов підкреслює, що сільська територія є не житловим, а соціальним і природним просторовим утворенням, а поселенська мережа є ще одним компонентом сільських територіальних утворень.

Схожої думки дотримуються І. Гончаренко [20, с. 206] та П. Саблук [19, с. 22], які визначають сільські території як систему із власними структурою, функціями і властивостями, але варто акцентувати увагу на тому, що вчені не розкривають, в чому полягає їхня сутність. Досить схожим, але більш детальним у розкритті змісту поняття «сільська територія» є підхід О. Положаєнко і С. Марченко [18, с. 150], які стверджують, що при визначенні сільських територій необхідно враховувати просторово-географічний, антропологічний, ресурсно-виробничий, поселенсько-мережівий, організаційно-управлінський чинники та визначати як географічне середовище та як поліфункціональну, біо-соціо-еколого-економічну систему, яка розвивається

ся у просторі та часі, де проживає і займається виробничою (сільськогосподарською) діяльністю населення, в межах територіальної одиниці, що діє в рамках закону, а також є місцем розміщення ресурсів для управління суспільним життям, вирішення проблем і розвитку відповідних територій.

На нашу думку, заслуговує уваги точка зору В. Залізко [21], який вважає, що тлумачення сільських територій як цілісної системи І. Гончаренка та О. Павлова є надто абстрактним, без уточнення функцій і зв'язків її підсистем та елементів. Таке трактування досліджуваної категорії є досить широким, відповідно, його використання доволі обмежене при вирішенні окремих прикладних і теоретичних завдань. Але варто підкреслити, що саме ці вчені, розкриваючи сутність досліджуваного поняття «сільська територія», підкреслюючи ті чи інші властивості, звертають увагу насамперед на здатність системи не лише функціонувати, тобто виконувати свої функції, зберігаючи динамічну рівновагу, коли система періодично здійснює перехід від одного стійкого стану до іншого, а також здатність розвиватися в довгостроковій перспективі, використовуючи власні адаптаційні можливості.

Прихильники багатокритеріального підходу [22; 23] використовують для тлумачення сільських територій декілька підходів. Зокрема, М. Барановський [22, с. 22] виокремлює такі підходи до визначення поняття «сільські території»: адміністративний, виробничий, поселенський, територіальний, комплексний. У західній економічній науці також часто застосовують багатокритеріальний підхід до визначення сільських територій. Прагнучи краще відобразити концепцію сільської території, К. Ешлі та С. Максвел [23] використали багатокритеріальний підхід, визначаючи сільські території як: простір, де людські поселення та інфраструктура мають лише невелику частку ландшафту; природне середовище, де домінують пасовища, ліси, гори та пустелі; поселення з низькою густиною (близько 5 – 10 тис. осіб); місця, де більшість людей працює у сільському господарстві; територію, де ціна землі є відносно низькою; місцевість, що характеризується високими трансакційними витратами, пов'язаними з великими відстанями від міст і незадовільною інфраструктурою. Варто звернути увагу, що К. Ешлі та С. Максвел єдині серед усіх учених, чії праці ми розглянули, що використовують інституціональний аналіз при визначенні сільських територій, зокрема оперують поняттями «трансакційні витрати».

Наше дослідження показало, що запропонований «квінтет» наукових підходів до визначення сільських територій дозволяє узагальнити, що сільські території розглядаються вченими всіх названих п'яти підходів у сукупності територіальних і природних складових (агрландшафт), соціальних ознак (сільський соціум), господарської організації (форми організації сільськогосподарського виробництва та щільності їх розподілу по території), поселенських ознак (системи розселення), їх взаємодії з урбаністичним каркасом регіону (відносини «місто – село»).

Найбільш конструктивним підходом до визначення сільських територій з теоретичної точки зору, на нашу думку, є методологія системного підходу, оскільки саме цей підхід покликаний виконувати функцію інтегративного характеру, особливо при розв'язанні тих питань, які не можна

вирішити за допомогою традиційних методів дослідження. Системний підхід дозволяє вирішити досить важливе й універсальне для будь-якої наукової сфери завдання – знайти зв'язок об'єктів і процесів, які на перший погляд здаються не пов'язаними між собою. Але з метою розробки концепцій розвитку сільських територій та вдосконалення практичних механізмів їхнього розвитку найбільш конструктивним є просторовий підхід. Тому, на наше переконання, сутність і зміст поняття «сільські території» можна розкрити через дуалістичний підхід, який включає системний і просторовий. Отже, на нашу думку, сільська територія – це просторова біо-еколого-соціально-економічна система, яка знаходиться поза урбанізованими центрами, зі специфічним природно-екологічним, соціальним, економічним та інституціональним середовищем і населенням, які на ній функціонують і проявляють свій потенціал з метою задоволення індивідуальних та суспільних потреб. Як вбачається, наше трактування поняття «сільська територія» має всі три компоненти структури поняття, тобто суть, зміст і результат.

Висновок. Узагальнюючи вищевикладене, робимо висновок, що у ході проведеного дослідження узагальнено існуючі, а також виокремлено цілу низку науково-методичних підходів до визначення поняття «сільська територія»: територіальний, просторовий, структурний, системний і багатокритеріальний. Виокремлення цих підходів здійснювалося за критерієм урахування у визначеннях основних сутнісних характеристик досліджуваного поняття. Нами окреслено переваги та недоліки зазначених підходів, що дозволило більш ґрунтовно дослідити сутність та виявити найбільш змістовний підхід до трактування сільських територій. На наше переконання, найбільш конструктивними підходами до трактування сільських територій є системний та просторовий, згідно з якими ми вважаємо, що сільська територія – це просторова біо-еколого-соціально-економічна система, яка знаходиться поза урбанізованими центрами, зі специфічним природно-екологічним, соціальним, економічним та інституціональним середовищами і населенням, які на ній функціонують та проявляють свій потенціал з метою задоволення індивідуальних і суспільних потреб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Старостіна А. Сутність та практичне застосування методик конструювання категоріального апарату економічної науки (на прикладі понять «глобалізація» та «підприємницький ризик») / А. Старостіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Nature_and_practical_application_of_the_economic_concepts_and_categories_construction_method_gobalisation_and_business_risk_are_used_as_concept_example__13920.pdf
2. Славов В. П. Економіко-енергетична система сталого розвитку сільських територій / В. П. Славов, О. В. Коваленко // Вісник аграрної науки. – 2007. – № 9. – С. 68 – 71.
3. Лисенко Л. До визначення поняття «сільська територія» / Л. Лисенко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць ОРІДУ НАДУ. – 2009. – № 2 (38). – С. 12 – 15.
4. Уркевич В. Ю. Про категорію «сталі розвиток сільських територій» / В. Ю. Уркевич // Сучасне земельне, аграрне,

екологічне та природодоресурсне право: актуальні проблеми теорії та практики: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (21 – 22 травня 2010 р.). – Біла Церква : БНАУ, 2010. – С. 24 – 26.

5. The role of agriculture and rural development in Latin America [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/EXTLACREGTOPRURDEV/0,,menuPK:503775~pagePK:51065911~piPK:64171006~theSitePK:503767,00.html>

6. Rural areas definition for monitoring income policies: The Mediterranean case study [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fao.org/fileadmin/templates/ess/pages/rural/wye_city_group/2009/Paper_1_2_LuteroEtAl_Rural_areas_definition_for_monitoring_income_policies.doc

7. Белевят О. А. Соціально-економічний розвиток сільських територій в умовах транзитивної економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / Белевят О. А. ; Миколаїв. держ. аграр. ун-т. – Миколаїв, 2010. – 20 с.

8. Єрмоленко В. М. Особливості формування категорії «сталий розвиток сільських територій» / В. М. Єрмоленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elibrary.nubip.edu.ua/7490/1/10evm.pdf>

9. Поленкова М. Наукові підходи до визначення економічного змісту категорії «сільська територія» / М. В. Поленкова // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – 2011. – № 4 (54). – С. 272 – 277.

10. Ільїна М. Теоретико-методологічні засади визначення поняття «сільські території» для потреб рекреаційної сфери / М. Ільїна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_kampodilsk/sekcija_1_2014_05_22_23/teoretiko_metodologichni_zasadi_viznachennja_ponjattja_silski_teritoriji_dlja_potreb_rekreacijnoi_sferi/59-1-0-940

11. Малік М. Й. До питання сталого розвитку сільських територій / М. Й. Малік // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 51 – 58.

12. Мельник С. І. Соціально-економічні проблеми відтворення та ефективного використання ресурсного потенціалу села : монографія / С. І. Мельник. – К. : ННЦ ІАЕ, 2004. – С. 401 – 424.

13. Молчаненко С. А. Обеспечение устойчивого развития сельских территорий на основе повышения занятости населения : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / С. А. Молчаненко. – Ставрополь, 2013. – 23 с.

14. Сембай І. В. Функціонування сільськогосподарських підприємств у контексті розвитку сільських територій : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / І. В. Сембай ; Львівськ. нац. аграрн. ун-т. – Львів, 2008. – 20 с.

15. Радченко В. П. Концепція маркетингу сільських територій: принципи, інструментарний апарат / В. П. Радченко ; ГОУ ВПО «РГПУ ім. А. І. Герцена». – СПб. : Изд-во Политехнического университета, 2010. – 414 с.

16. Зайцева О. О. Сельские территории как объект управления: понятие, функции, типологии / О. О. Зайцева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rae.ru/fs/?section=content&op=show_article&article_id=10000735

17. Павлов О. І. Сільські території України: історична трансформація парадигми управління : монографія / О. І. Павлов. – Одеса : Астропринт, 2006. – 360 с.

18. Положаєнко О. В. Сутність поняття «сільські території» та його визначення в юридичній літературі / О. В. Положаєнко, С. І. Марченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Т. 1, Вип. 3. – С. 149 – 151.

19. Саблук П. Розвиток сільських територій – запорука відродження аграрної України / П. Т. Саблук // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 5. – С. 21 – 23.

20. Гончаренко І. В. Петроспектива формування сільських територій регіонів України / І. В. Гончаренко // Регіональна економіка. – 2008. – № 3. – С. 204 – 209.

21. Заліско В. Д. Сутність поняття «сільська територія»: визначення та основні функції / В. Д. Заліско [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_6_1/194-198.pdf

22. Барановський М. Сільські території України: рівень розвитку, трансформаційні зміни, концепції реформування / Барановський М. О. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес» : зб. наук. праць. – 2011. – Ч. 1, Вип. 163. – С. 19 – 25.

23. Ashley C., Maxwell S. Rethinking rural development // Development policy review. – 2001. – N 19 (4). – P. 365 – 425.

REFERENCES

Ashley, C., and Maxwell, S. "Rethinking rural development" *Development policy review*, no. 19 (4) (2001): 365-425.

Beleviat, O. A. "Sotsialno-ekonomichni rozvytok silskykh terytorii v umovakh tranzytivnoi ekonomiky" [Socio-economic development of rural areas in terms of transitive economy]. *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.03*, 2010.

Baranovskyi, M. O. "Silski terytorii Ukrainy: riven rozvytku, transformatsiini zminy, kontseptsii reformuvannia" [Rural areas in Ukraine, level of development, transformational change, reform concepts]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu biosursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriiia «Ekonomika, ahraryni menedzhment, biznes» vol. 1, no. 163 (2011): 19-25.*

Honcharenko, I. V. "Retrospektyva formuvannia silskykh terytorii rehioniv Ukrainy" [Retrospective formation rural regions of Ukraine]. *Rehionalna ekonomika*, no. 3 (2008): 204-209.

Ilyina, M. "Teoretyko-metodologichni zasady vyznachennia poniattia «silski terytorii» dlia potreb rekreatsionoi sfery" [Theoretical and methodological basis of the definition of "rural areas" for the purposes of recreation industry]. http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_kampodilsk/sekcija_1_2014_05_22_23/teoretiko_metodologichni_zasadi_viznachennja_ponjattja_silski_teritoriji_dlja_potreb_rekreacijnoi_sferi/59-1-0-940

Lysenko, L. "Do vyznachennia poniattia «silska terytoriiia»" [The definition of "rural area"]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, no. 2 (38) (2009): 12-15.

Malik, M. I. "Do pytannia staloho rozvytku silskykh terytorii" [On the issue of sustainable rural development]. *Ekonomika APK*, no. 5 (2008): 51-58.

Melnyk, S. I. Sotsialno-ekonomichni problemy vidtvorennia ta efektyvnoho vykorystannia resursnoho potentsialu sela [Socio-economic problems of reproduction and efficient use of the resource potential of the village]. *Kyiv: NNTs IAE*, 2004.

Molchanenko, S. A. "Obespechenie ustoychivogo razvitiia selkikh territoriy na osnove povysheniia zaniatosti naseleniia" [Sustainable development of rural areas by improving employment]. *avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk : 08.00.05*, 2013.

Polenkova, M. V. "Naukovi pidkhody do vyznachennia ekonomichnoho zmistu katehorii «silska terytoriiia»" [Scientific approaches to determining the economic content of the category of "rural area"]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, no. 4 (54) (2011): 272-277.

Pavlov, O. I. Silski terytorii Ukrainy: istorychna transformatsiia paradyhmy upravlinnia [Rural areas in Ukraine: the historical transformation management paradigm]. *Odesa: Astroprynt*, 2006.

Polozhaienko, O. V., and Marchenko, S. I. "Sutnist poniattia «silski terytorii» ta ioho vyznachennia v iurydychnii literaturi" [The essence of the concept of "rural areas" and its definition in the legal literature]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu* vol. 1, no. 3 (2013): 149-151.

Radchenko, V. P. *Kontsepsiia marketinga selskikh territorii: printsipy, instrumentarnyy apparat* [The concept of marketing in rural areas: Principles, Instrumentation apparatus]. St. Petersburg: Izd-vo Politekhnikeskogo universiteta, 2010.

"Rural areas definition for monitoring income policies: The Mediterranean case study" http://www.fao.org/fileadmin/templates/ess/pages/rural/wye_city_group/2009/Paper_1_2_LuteroEtAl_Rural_areas_definition_for_monitoring_income_policies.doc

Slavov, V. P., and Kovalenko, O. V. "Ekonomiko-enerhetychna systema staloho rozvytku silskykh terytorii" [Economic and energy system sustainable rural development]. *Visnyk aharnoi nauky*, no. 9 (2007): 68-71.

Sabluk, P. T. "Rozvytok silskykh terytorii - zaporuka vidrodzhennia aharnoi Ukrainy" [Rural Development - the key to revival of agrarian Ukraine]. *Visnyk aharnoi nauky*, no. 5 (2006): 21-23.

Sembai, I. V. "Funktsionuvannia silskohospodarskykh pidpriemstv u konteksti rozvytku silskykh terytorii" [Functioning of agricultural enterprises in the context of rural development]. *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk* : 08.00.04, 2008.

Starostina, A. "Sutnist ta praktychne zastosuvannia metodyky konstruiuvannia katehorialnoho aparatu ekonomichnoi nauky (na prykladi poniat «hlobalizatsiia» ta «pidpriemnytskyi ryzyk»)"

[The essence and practical application of design techniques categorical apparatus of economic science (for example, the concepts of "globalization" and "business risk"). http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Nature_and_practical_application_of_the_economic_concepts_and_categories_construction_method_gobalisation_and_business_risk_are_used_as_concept_example__13920.pdf

"The role of agriculture and rural development in Latin America" <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/EXTLACREGTOPRURDEV/0,,menuPK:503775~pagePK:51065911~piPK:64171006~theSitePK:503767,00.html>

Urkevych, V. Yu. "Pro katehoriuu «stalyi rozvytok silskykh terytorii»" [On the category of "sustainable rural development"]. *Suchasne zemelne, aharne, ekolohichne ta pryrododoresursne pravo: aktualni problemy teorii ta praktyky*. Bila Tserkva: BNAU, 2010.24-26.

Yermolenko, V. M. "Osoblyvosti formuvannia katehoriu «stalyi rozvytok silskykh terytorii»" [Features forming category "sustainable rural development"]. <http://elibrary.nubip.edu.ua/7490/1/10evm.pdf>

Zaytseva, O. O. "Selskie territorii kak obekt upravleniia: poniatie, funktsii, tipologii" [Rural areas as an object of control: concept, function, typology]. http://www.rae.ru/fs/?section=content&op=show_article&article_id=10000735

Zalizko, V. D. "Sutnist poniattia «silska terytorii»: vyznachennia ta osnovni funktsii" [The essence of the concept of "rural area": definition and basic functions]. http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_6_1/194-198.pdf